

Research paper Year (Vol.), ...-, 2026

Address Terms as Rapport Management Strategies in the Speech Act of Request: Evidences from Rudbari Dialect of South Kerman

Jahanbakhsh Looragi Poor¹ Zahra Abolhasani Chimeh² Faezeh Farazandehpour³
 Saeed Rezaei⁴

¹ Ph.D. Student of Linguistics, Department of Linguistics, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: j.looragi@iau.ac.ir

² Associate Professor of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: zahra.abolhasani@ut.ac.ir

³ Assistant Professor of Linguistics, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran. E-mail: farazandehpour@srbiau.ac.ir

⁴ Associate Professor of Applied Linguistics at Sharif University of Technology, Tehran, Iran. E-mail: srezaei@sharif.edu

Article Info

Article type:

Research article

Article history:

Received: 23 Feb. 2026

Received in revised form:
30 May 2026

Accepted: 03 July 2026

Published online:

Keywords:

address terms,
speech act of request,
Rudbari dialect of South
Kerman,
rapport management,
social solidarity

ABSTRACT

This study investigates the function of address terms in the speech act of request within the Rudbari dialect of South Kerman, exploring how these linguistic elements manage rapport in a tribe-oriented context. Adopting a descriptive-analytical method with a qualitative ethnographic approach, data were collected via naturally occurring speech recordings and field observations of 47 native speakers, and subsequently analyzed using Spencer-Oatey's (2008) Rapport Management framework. Findings reveal that speakers, through the strategic selection of terms of endearment, real and fictive kinship expressions, religious titles, and local interactional markers, simultaneously manage face, sociality rights, and interactional goals. The results indicate that address terms are not peripheral elements but fundamental tools within stylistic and participation domains for mitigating imposition and enhancing group solidarity. Ultimately, requesting in Rudbari culture emerges as an inherently relationship-oriented and norm-governed practice, whose analysis requires a deep understanding of the cultural context and social structures governing this speech community.

Cite this article: Looragi Poor, J., Abolhasani Chimeh, Z., Farazandehpour, F., & Rezaei, S. (2026). "Address terms as rapport management strategies in the speech act of request: Evidences from Rudbari dialect of South Kerman". *Journal of Linguistic Studies: Theory and Practice*, Year (Vol.), ...-.....

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan.

DOI: [10.22.34/jls.2026.145572.1353](https://doi.org/10.22.34/jls.2026.145572.1353)

Corresponding author: zahra.abolhasani@ut.ac.ir

Introduction

The speech act of request is inherently face-threatening, as it requires the addressee to perform an action, thereby imposing a burden on their autonomy and resources. In naturally occurring interaction, speakers employ various linguistic strategies to mitigate this imposition, preserve social equilibrium, and maintain relational rapport. Among these resources, address terms (vocatives) serve a critical, yet often under-analyzed, function. Beyond their pragmatic role as attention-getters or opening devices, address terms operate as sophisticated interaction-management tools that frame the request as socially appropriate and relationally grounded. This study investigates the systematic use of address terms in the Rudbari dialect of southern Kerman, specifically examining how they function to manage interpersonal relationships during request sequences.

A brief note of previous works

Pragmatic research on requests has long emphasized the influence of social variables—specifically power, distance, and imposition—on linguistic choice. While seminal works, such as those by Blum-Kulka, House, and Kasper (1989), have extensively mapped request strategies, the role of address terms in dialectal variations remains less explored. Previous studies in sociopragmatics have frequently categorized vocatives as peripheral or stylistic elements. However, in communities where kinship and in-group solidarity are primary cultural values, address terms are deeply tied to the maintenance of social norms. The present study addresses this gap by analyzing how culturally embedded address forms function as essential rapport-management resources, moving beyond the standard binary of polite/impolite to examine the intricacies of dialect-specific interactional strategies.

Theoretical framework

The theoretical foundation of this study is Helen Spencer-Oatey's (2008) Rapport Management Model, which provides a comprehensive framework for understanding how language is used to manage interpersonal relations. Unlike traditional politeness theories that focus primarily on the mitigation of face-threats, the Rapport Management model integrates three interconnected domains that are crucial for analyzing the speech act of request. **Face Needs:** Spencer-Oatey distinguishes between Quality Face (the desire for personal/social worth) and Social Identity Face (the desire for acknowledgment of social roles/group membership). In Rudbari dialect, address terms are not merely labels; they are mechanisms for affirming the addressee's social identity, thereby creating a buffer against the imposition of the request. **Sociality Rights and Obligations:** This domain concerns the normative expectations that interactants have of each other regarding behavior and roles. The study examines how address terms—particularly kinship and metaphorical kin terms—function to reconfigure the relationship between speaker and addressee. By invoking these terms, the speaker activates local social norms, transforming a potentially disruptive request into a socially legitimized interaction based on reciprocal obligations. **Interactional Goals:** This includes the Illocutionary goal (the act of requesting), Discourse goal (the organization of the request sequence), and Participation goal (the degree of involvement). We argue that address terms in Rudbari act as discourse-

organizing tools that smooth the path of the request and increase the addressee's participation, thereby ensuring the goal is achieved with minimal relational friction."

Method

This study adopts a **descriptive-analytical and ethnographic approach** to investigate the pragmatic nuances of the Rudbari dialect. The data were collected through naturalistic observation and recordings of everyday interactions, ensuring that the request speech acts were analyzed in their authentic social context rather than through elicited experimental data.

The corpus consists of **268 naturally occurring request tokens** collected among native Rudbari speakers. The selection criteria for the corpus were based on the occurrence of the request as the primary communicative goal, regardless of the syntactic strategy employed (e.g., direct or indirect requests).

Data analysis was conducted in three phases:

1. **Identification and Categorization:** Each request was transcribed and analyzed to identify the presence and type of address terms (e.g., kinship, metaphorical kin, participatory titles).
2. **Contextual Mapping:** We mapped each address term against the relationship between the interactants (social distance and power dynamic) to determine how these forms relate to the local cultural structure.
3. **Functional Analysis (Application of the Framework):** Each instance was coded within the three domains of Spencer-Oatey's framework (Face, SROs, and Interactional Goals). This allowed us to quantitatively and qualitatively demonstrate that in over 91% (245/268) of the request instances, address terms were not optional, but structurally central to the successful management of the interactional sequence.

Conclusion

The analysis of 268 request tokens in Rudbari dialect (245 of which (about 91%) contain active address terms) shows that these elements are not peripheral or merely decorative, but function as systematic resources for rapport management. The findings indicate that address terms play a central role in organizing request interaction and mitigating the inherent imposition of the speech act.

First, speakers frequently employ metaphorical kinship terms such as "kaka" when addressing non-kin. These forms symbolically transform the relationship into an in-group or quasi-familial relation, thereby invoking shared sociality rights and obligations and legitimizing the request within local cultural norms. Second, speakers use participatory or respectful titles such as "Karbala'yi" to acknowledge the addressee's social identity and status. By protecting the addressee's social identity face, these titles reduce the perceived imposition of the request and frame it as a cooperative interaction rather than a direct demand. Third, local affectionate forms such as "segde" or similar intimacy markers are used to enhance solidarity and emotional closeness, aligning the speaker and addressee within a shared relational space.

Overall, the findings demonstrate that address terms in the Rudbari dialect simultaneously activate multiple domains of Spencer-Oatey's Rapport Management framework, including face, sociality rights and obligations, and interactional goals. Through these strategies, speakers effectively soften requests and maintain relational harmony. The study therefore highlights the importance of locally grounded address systems in managing interpersonal relations and sustaining rapport in dialectal speech communities.

دورهٔ شمارهٔ شمارهٔ پیاپی ...، فصل ۱۴۰۵، ص ...

عبارات خطاب به مثابه راهبرد مدیریت تعامل در کنش گفتاری درخواست: شواهدی از گویش رودباری جنوب کرمان

جهانبخش لورگی پور^۱، زهرا ابوالحسنی چیمه^۲، فائزه فرازنده پور^۳، سعید رضائی^۴

۱. دانشجوی دکتری تخصصی رشته زبان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. j.looragi@iaui.ac.ir

۲. دانشیار بخش تخصصی زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. zahra.abolhasani@ut.ac.ir

۳. استادیار گروه زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. farazandehpour@srbiau.ac.ir

۴. دانشیار مرکز زبان‌ها و زبان‌شناسی، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران. srezaei@sharif.edu

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ وصول: ۱۴۰۴/۱۲/۰۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۳/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۴/۱۲

تاریخ انتشار:

واژه‌های کلیدی:

عبارات خطاب،

کنش گفتاری درخواست،

گویش رودباری جنوب کرمان،

مدیریت تعامل،

همبستگی اجتماعی

پژوهش حاضر به بررسی کارکرد عبارات خطاب در کنش گفتاری درخواست در گویش رودباری جنوب کرمان می‌پردازد و نشان می‌دهد این عناصر زبانی چگونه در مدیریت رابطه و پیشبرد تعامل در بافتی طایفه‌محور عمل می‌کنند. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی با رویکردی کیفی و قوم‌نگارانه است. داده‌های تحقیق از ضبط گفتار طبیعی و مشاهدات میدانی ۴۷ گویشور بومی گردآوری و بر اساس الگوی مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی (۲۰۰۸) تحلیل شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که گویشوران با گزینش راهبردی خطاب‌های تحبیبی، خویشاوندی واقعی و ساختگی، القاب مذهبی و نشانگرهای بومی، به‌طور هم‌زمان مؤلفه‌های وجهه، حقوق اجتماعی و اهداف تعاملی را مدیریت می‌کنند. نتایج بیانگر آن است که عبارات خطاب در این گویش، نه عناصری حاشیه‌ای، بلکه ابزارهایی بنیادین در قلمروهای سبکی و مشارکتی برای تعدیل شدت تحمیل و تقویت همبستگی گروهی هستند. در نهایت، درخواست در فرهنگ رودباری کنشی ذاتاً رابطه‌محور و هنجارمند است که تحلیل دقیق آن مستلزم درک عمیق الزامات بافت فرهنگی و ساختارهای اجتماعی حاکم بر جامعه زبانی است.

استاد: لورگی پور، جهانبخش، ابوالحسنی چیمه، زهرا، فرازنده پور، فائزه، و رضایی، سعید. (۱۴۰۵). «عبارات خطاب به مثابه راهبرد مدیریت تعامل در کنش گفتاری درخواست: شواهدی از گویش رودباری جنوب کرمان». *پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد*، دوره (شماره).....

حق مؤلف: نویسندگان

ناشر: دانشگاه کردستان

DOI: [10.22.34/jls.2026.145572.1353](https://doi.org/10.22.34/jls.2026.145572.1353)

نویسنده مسؤول: zahra.abolhasani@ut.ac.ir

۱. مقدمه

کنش‌های گفتاری از مهم‌ترین سازوکارهای سامان‌دهی تعاملات انسانی‌اند و در این میان، کنش گفتاری «درخواست» به دلیل ماهیت ذاتاً تحمیلی خود، جایگاهی ویژه دارد؛ زیرا می‌تواند توازن رابطه اجتماعی میان کنشگران را تحت تأثیر قرار دهد. از این رو، درخواست‌ها همواره یکی از محورهای اصلی پژوهش در حوزه کنش‌های گفتاری، ادب زبانی و زبان‌شناسی اجتماعی بوده‌اند. پژوهش‌های اولیه نشان داده‌اند که گویندگان با آگاهی از بار تحمیلی درخواست، از راهبردهای زبانی و گفتامی متنوعی برای کاهش تهدید بالقوه و افزایش احتمال اجابت بهره می‌گیرند (بلوم-کولکا و اولشتاین^۱، ۱۹۸۴؛ بلوم-کولکا، هاوس و کاسپر^۲، ۱۹۸۹). در این میان، عبارات خطاب به‌عنوان بخشی از اجزای پیرامونی درخواست، نقشی فراتر از جلب توجه ایفا کرده و با تنظیم رابطه اجتماعی، به کاهش هزینه تعاملی این کنش یاری می‌رسانند؛ هرچند در چارچوب‌های کلاسیک غالباً به‌صورت ضمنی تحلیل شده‌اند.

در نظریه‌های کلاسیک ادب، به‌ویژه الگوی براون و لوینسون^۳ (۱۹۸۷)، درخواست عموماً کنشی تهدیدکننده و وجهه تلقی می‌شود و راهبردهایی چون غیرمستقیم‌سازی و تعدیل‌کننده‌ها به‌منزله ابزارهای کاهش این تهدید تحلیل می‌شوند. با این حال، پژوهش‌های بعدی نشان داده‌اند که تمرکز صرف بر وجهه فردی و محاسبه فردمحور هزینه-فایده، برای تبیین رفتار زبانی در بسیاری از بافت‌های فرهنگی، به‌ویژه جوامع جمع‌گرا و شبکه‌محور، کفایت نمی‌کند. در چنین بافت‌هایی، درخواست نه‌تنها با وجهه فردی، بلکه با حقوق و تعهدات اجتماعی، هویت‌های گروهی و اهداف رابطه‌ای کنشگران پیوندی تنگاتنگ دارد و عناصری چون عبارات خطاب نقشی فعال در مدیریت همبستگی اجتماعی ایفا می‌کنند.

در پاسخ به این محدودیت‌ها، انگاره مدیریت تعامل^۴ اسپنسر-اوتی^۵ (۲۰۰۰، ۲۰۰۸) چارچوبی جامع‌تر برای تحلیل جنبه‌های رابطه‌ای زبان ارائه می‌دهد. در این رویکرد، تعامل بر پایه سه مؤلفه درهم‌تنیده مدیریت وجهه، مدیریت حقوق و تعهدات اجتماعی و مدیریت اهداف تعاملی مفهوم‌سازی می‌شود و درخواست‌ها لزوماً کنش‌هایی ذاتاً تهدیدکننده تلقی نمی‌شوند، بلکه ارزیابی آن‌ها وابسته به میزان همخوانی با نقش‌ها، انتظارات و هنجارهای اجتماعی هر فرهنگ است. این دیدگاه امکان می‌دهد عبارات خطاب نه صرفاً به‌عنوان عناصر تعدیل‌کننده، بلکه به‌مثابه سازوکارهای فعال مدیریت رابطه اجتماعی تحلیل شوند.

مطالعات زبان‌شناسی اجتماعی و بین‌فرهنگی نشان داده‌اند که عبارات خطاب واحدهایی به‌شدت رابطه‌محورند که اطلاعاتی اساسی درباره نوع رابطه اجتماعی، میزان صمیمیت یا فاصله، قدرت نسبی و جایگاه هویتی کنشگران رمزگذاری می‌کنند (پارکینسون^۶، ۱۹۸۵؛ گو^۷، ۱۹۹۰؛ هولمز^۸، ۱۹۹۲؛ دانکلینگ^۹،

¹S. Blum-Kulka, & E. Olshtain

²S. Blum-Kulka, J. House, & G. Kasper

³P. Brown & S. C. Levinson

⁴rapport management

⁵H. Spencer-Oatey

⁶D. B Parkinson

⁷Y. Gu

⁸J. Holmes

⁹L. Dunkling

۱۹۹۰؛ گائو^۱، ۱۹۹۹). با وجود این، بخش عمده‌ای از پژوهش‌ها در زبان فارسی بر فارسی معیار متمرکز بوده و گونه‌های گویشی ایرانی، به‌ویژه از منظر نقش عبارات خطاب در مدیریت تعامل، کمتر به‌صورت نظام‌مند بررسی شده‌اند.

اهمیت این خلأ پژوهشی در بررسی گویش رودباری جنوب کرمان دوچندان می‌شود؛ گویشی که در بستری طایفه‌محور و مبتنی بر شبکه‌های خویشاوندی، همسایگی و مشارکت کاری شکل گرفته است و در آن، درخواست بیش از آنکه کنشی صرفاً معامله‌ای باشد، کنشی عمیقاً رابطه‌محور تلقی می‌شود. شواهد زبانی نشان می‌دهد که عبارات خطاب بومی، از جمله اصطلاحات تحبیب، خویشاوندی واقعی و استعاری، عناوین مجاورتی و مشارکتی و نشانگرهای تعاملی محلی، نقشی محوری در فعال‌سازی حقوق همبستگی، کاهش بار بالقوهٔ تحمیل و تقویت وجههٔ جمعی مخاطب ایفا می‌کنند؛ درحالی‌که کاربرد خطاب‌های رسمی فارسی در بافت درون‌گویشی رودباری غالباً نشانه فاصله عاطفی و تضعیف تعامل تلقی می‌شود.

بر این اساس، پژوهش حاضر می‌کوشد با تکیه بر داده‌های گفتار طبیعی گویش رودباری جنوب کرمان و در چارچوب نظری مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی (۲۰۰۸)، نقش و کارکرد عبارات خطاب را در کنش گفتاری درخواست بررسی کند و نشان دهد این عبارات چگونه در مدیریت وجهه، حقوق و تعهدات اجتماعی و اهداف تعاملی کنشگران دخیل‌اند. هدف آن است که، ضمن شناسایی و توصیف انواع عبارات خطاب به‌کاررفته در درخواست‌های رودباری، کارکرد تعاملی آن‌ها در حوزه‌های مختلف تعامل تبیین شود و میزان کارآمدی چارچوب مدیریت تعامل در تحلیل داده‌های گویشی، شبکه‌محور و طایفه‌ای ارزیابی گردد. در همین راستا، پژوهش حاضر به این پرسش‌ها می‌پردازد که: عبارات خطاب در درخواست‌های رودباری چه گونه‌هایی دارند؟ این عبارات چگونه در چارچوب مدیریت تعامل به کاهش تهدیدهای تعاملی و تقویت همبستگی اجتماعی کمک می‌کنند؟ و این یافته‌ها چه تصویری از پیوند میان زبان، فرهنگ و ساختار اجتماعی در یک جامعهٔ گویشی غیرمعیار ارائه می‌دهند.

۲. پیشینهٔ پژوهش

پژوهش‌های ایرانی در حوزهٔ ادب زبانی، کنش گفتاری درخواست و نظام‌های خطاب عمدتاً بر فارسی معیار و اغلب در بافت‌های رسمی یا نیمه‌رسمی متمرکز بوده‌اند و کمتر به داده‌های گفتاری طبیعی در گونه‌های گویشی پرداخته‌اند. در این میان، احمدخانی (۱۳۹۳) در پژوهشی جامعه‌شناختی نشان می‌دهد که گزینش عبارات خطاب در فارسی گفتاری تابع متغیرهایی چون جنسیت، سن، جایگاه اجتماعی و روابط خویشاوندی است و در تنظیم صمیمیت و فاصله اجتماعی نقشی اساسی دارد؛ بااین‌حال، تمرکز بر فارسی معیار و فقدان تحلیل در قالب کنش‌های گفتاری مشخصی مانند «درخواست»، دامنه تبیینی این پژوهش را محدود می‌سازد. از منظر مطالعات در زمانی، شریفی‌مقدم، یزدان‌پناه و ابوالحسنی‌زاده (۲۰۱۳/۱۳۹۲) با اتکا به نظریهٔ ادب براون و لوینسون (۱۹۸۷)، نظام عبارات خطاب فارسی را در سه دورهٔ قاجار، پهلوی و پس از انقلاب اسلامی

¹G. Gao

بر اساس داده‌های نوشتاری ۲۴ رمان فارسی بررسی کرده‌اند. یافته‌ها حاکی از بسامد بالای ادب منفی، افزایش تدریجی ادب مثبت و کاهش القاب افتخاری در پی تغییر مؤلفه‌های قدرت و فاصله اجتماعی است؛ هرچند اتکای انحصاری بر داده‌های نوشتاری فارسی معیار، ضرورت مطالعات مبتنی بر گفتار طبیعی در گونه‌های گویشی را برجسته می‌کند. در امتداد مطالعات تطبیقی، رضایی (۱۳۹۵) در بررسی نظام القاب در فارسی و کردی نشان می‌دهد که القاب منابعی رابطه‌محور برای مدیریت قدرت، منزلت و هویت گروهی‌اند و در جوامع شبکه‌محور بیش از آنکه بازتاب سلسله‌مراتب رسمی باشند، در خدمت تقویت همبستگی اجتماعی قرار می‌گیرند. بیرون‌راه و کاظمی (۱۳۹۷) نیز نقش جنسیت و قدرت را در گزینش عبارات خطاب برجسته می‌کنند و نشان می‌دهند که زنان بیشتر از صورت‌های خنثی و مؤدبانه و مردان، به‌ویژه در موقعیت‌های اقتدار، از عناوین نمایانگر قدرت استفاده می‌کنند. در حوزه گویش‌شناسی، امینی (۱۳۹۹) با تمرکز بر گویش نجفی، پویایی و تحول نظام خطاب را در پی تغییرات اجتماعی، به‌ویژه شهرنشینی، توصیف می‌کند.

در راستای بررسی مؤلفه‌های فرهنگی بر مدیریت تعامل، معراجی (۱۴۰۲) به مفهوم‌سازی نظام «تعارف» به عنوان یکی از زیرساخت‌های بنیادین هویت فرهنگی ایرانیان پرداخته است. پژوهش وی نشان می‌دهد که تعارف، ضمن بیان غیرمستقیم مقاصد، به حفظ توازن در روابط اجتماعی کمک کرده و الگوهای آن تحت تأثیر متغیرهای اجتماعی، به‌ویژه جایگاه افراد، شکل می‌گیرد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که الگوهای تعاملی در زبان فارسی، به شدت تحت تأثیر متغیرهای اجتماعی نظیر جایگاه طبقاتی و سن قرار دارند؛ امری که در پژوهش حاضر نیز در قالب گزینش راهبردی «عبارات خطاب» برای مدیریت تعامل در کنش گفتاری درخواست مشاهده می‌شود. در واقع، همان‌گونه که معراجی بر نقش تعارف در رمزگشایی از پیام‌های ضمنی تأکید دارد، می‌توان عبارات خطاب را در گویش‌هایی نظیر رودباری، نظامی منسجم دانست که با فعال‌سازی حقوق و تعهدات اجتماعی، بار تحمیلی درخواست را تعدیل کرده و مانع از گسست پیوندهای میان‌فردی در جوامع طایفه‌محور می‌گردد.

در مجموع، با وجود سهم مهم مطالعات داخلی در توصیف ادب زبانی و نظام‌های خطاب، تحلیل نظام‌مند عبارات خطاب در کنش گفتاری درخواست، مبتنی بر داده‌های گفتاری طبیعی و در چارچوب انگاره مدیریت تعامل، به‌ویژه در گویش‌های کمتر توصیف‌شده‌ای مانند رودباری، همچنان خلأیی پژوهشی است که پژوهش حاضر در پی پر کردن آن است.

پژوهش‌های خارجی در حوزه کنش گفتاری درخواست و عبارات خطاب، طیفی از رویکردهای کاربردشناختی، زبان‌شناسی اجتماعی و نظریه‌های رابطه‌محور را دربرمی‌گیرند. در مطالعات کلاسیک کاربردشناسی، درخواست عمدتاً به‌عنوان کنشی بالقوه تهدیدکننده و وجهه تحلیل شده است. بلوم‌کولکا و اولشتاین (۱۹۸۴) و نیز بلوم‌کولکا، هاوس و کاسپر (۱۹۸۹) در چارچوبی بین‌فرهنگی نشان می‌دهند که گویندگان برای کاهش بار تحمیلی درخواست از راهبردهایی چون درجات مختلف مستقیم‌بودگی، تعدیل‌کننده‌ها و عناصر پیرامونی بهره می‌گیرند. در این رویکردها، عبارات خطاب غالباً در شمار عناصر

پیرامونی درخواست قرار می‌گیرند و نقش آن‌ها بیشتر به ابزارهای ادب‌ورزی یا جلب توجه مخاطب محدود می‌شود.

در مقابل، مطالعات زبان‌شناسی اجتماعی بر نقش فعال عبارات خطاب در سامان‌دهی روابط اجتماعی تأکید کرده‌اند. پارکینسون (۱۹۸۵) در بررسی زبان عربی مصری نشان می‌دهد که عبارات خطاب ابزارهایی پویا برای بر ساخت بافت اجتماعی و تنظیم روابط قدرت و صمیمیت‌اند. به‌طور مشابه، اویتاده^۱ (۱۹۹۵) در تحلیل زبان یوروبا^۲ نشان می‌دهد که به‌کارگیری اصطلاحات خویشاوندی برای خطاب افراد غیرخویشاوند، راهبردی مؤثر برای کاهش فاصله اجتماعی و مدیریت تعامل، به‌ویژه در کنش‌هایی مانند درخواست، است. وود و کروگر^۳ (۱۹۹۱) نیز با تأکید بر ماهیت تعاملی خطاب، نشان می‌دهند که ارزیابی ادب یک عبارت خطاب تنها در چارچوب کل تعامل و در نسبت با واکنش مخاطب معنا می‌یابد. این پژوهش‌ها مسیر تحلیل عبارات خطاب را از واحدهایی صرفاً واژگانی به سازوکارهایی رابطه‌محور هموار کرده‌اند.

از اوایل دهه ۲۰۰۰، با طرح چارچوب مدیریت تعامل توسط اسپنسر-اوتی (۲۰۰۰، ۲۰۰۸)، تمرکز پژوهش‌ها از کاهش صرف تهدید وجهه به مدیریت جامع روابط میان‌فردی تغییر یافته است. در این رویکرد، درخواست کنشی است که ارزیابی آن وابسته به بافت فرهنگی، نقش‌های اجتماعی، انتظارات متقابل و اهداف تعاملی کنشگران است و عبارات خطاب به‌عنوان منابعی مرکزی برای مدیریت وجهه، حقوق و تعهدات اجتماعی و هم‌سوئی تعاملی تحلیل می‌شوند. در امتداد این چارچوب، پلاسینسیا، فونتس رودریگز و پالما فاهی^۴ (۲۰۱۵) با تحلیل داده‌های ایفای نقش در سه گونه اسپانیایی (کیتوی^۵ اکوادور، سانتیاگوی شیلی و سویا^۶ در اسپانیا)، نشان می‌دهند که عبارات خطاب در کنش‌هایی با بار تعاملی متفاوت، از جمله نصیحت و شکایت، نقشی کلیدی در تنظیم فاصله اجتماعی، ابراز عاطفه و مدیریت تهدید رابطه‌ای دارند. تفاوت‌های معنادار منطقه‌ای و جنسیتی در بسامد و نوع خطاب‌ها نیز بر نقش تعیین‌کننده عوامل فرهنگی و بافتی تأکید می‌گذارد.

در سال‌های اخیر، نظریه مدیریت تعامل در تحلیل درخواست در بافت‌های نوین و نهادی نیز به‌کار گرفته شده است. وو، هوانگ و لیو (۲۰۲۰) در بررسی مکاتبات ایمیلی میان کنشگران با پیشینه‌های فرهنگی متفاوت نشان می‌دهند که درخواست در این بافت کنشی به‌شدت حساس از نظر تعاملی است و گویندگان برای حفظ وجهه، حقوق و تعهدات مخاطب، از ترکیبی از راهبردهای زبانی، سبکی و گفتمانی، از جمله الگوهای خطاب، استفاده می‌کنند. در بافت‌های محلی و قوم‌نگارانه، ماگاشی^۷ (۲۰۲۳) با تحلیل تعاملات طبیعی در گویش سوکوما در تانزانیا و با اتکا به نظریه ادب براون و لوینسون (۱۹۸۷) نشان می‌دهد که

¹S. O. Oyetade

²Yoruba

³L. A. Wood, & R. O. Kroger

⁴M. E. Placencia, C. Fuentes Rodríguez, & M. Palma Fahey

⁵Quito

⁶Seville

⁷S. Magashi

عبارات خطاب یکی از ابزارهای اصلی کاهش شدت کنش‌های تهدیدکننده و وجهه، به‌ویژه در درخواست، امر و یادآوری‌اند. وی نشان می‌دهد که ادب مثبت عمدتاً از طریق واژگان صمیمانه و عاطفی و ادب منفی از طریق عبارات خطاب احترام‌آمیز و خویشاوندی محقق می‌شود. این یافته‌ها با تأکید پژوهش حاضر بر نقش محوری عبارات خطاب در گویش‌های محلی هم‌خوان است. در حوزه تعاملات نهادی، بیسیس^۱ (۲۰۲۴) نیز نشان می‌دهد که حتی در نامه‌های درخواست رسمی، عبارات خطاب و عناصر احترام‌آمیز نقشی تعیین‌کننده در تنظیم روابط قدرت و تعدیل مستقیم‌گویی دارند.

در امتداد رویکردهای گفتمان‌محور و هویت‌محور، بلا^۲ (۲۰۲۵) در بررسی درخواست‌های شغلی در زبان یونانی و با تکیه بر الگوی مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی (۲۰۰۸) نشان می‌دهد که درخواست علاوه بر تحقق هدف عملی، منبعی برای مدیریت تعامل و برساخت هویت حرفه‌ای است. وی الگوی «مستقیم‌تعدیل‌شده» را معرفی می‌کند که در آن صراحت کنش هسته‌ای با لایه‌هایی از تعدیل‌کننده‌ها و عبارات خطاب همراه می‌شود و امکان حفظ احترام نهادی و برجسته‌سازی استحقاق حرفه‌ای را فراهم می‌آورد.

در مجموع، مطالعات خارجی نشان می‌دهند که عبارات خطاب به‌تدریج از عناصری حاشیه‌ای در تحلیل کنش گفتاری درخواست، به سازوکارهایی مرکزی در مدیریت تعامل، تنظیم روابط قدرت، فاصله اجتماعی و هویت‌های اجتماعی تبدیل شده‌اند. با این حال، بررسی نظام‌مند این پدیده در گویش‌های محلی و شبکه‌محور، به‌ویژه در بافت زبانی ایران، همچنان با خلأ پژوهشی مواجه است؛ خلأیی که پژوهش حاضر با تمرکز بر گویش رودباری جنوب کرمان در پی پاسخ‌گویی به آن است.

۳. مبانی نظری پژوهش

پژوهش حاضر برای تحلیل نقش عبارات خطاب در کنش گفتاری درخواست در گویش رودباری جنوب کرمان از انگاره مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی (۲۰۰۰، ۲۰۰۸) بهره می‌گیرد. این چارچوب در واکنش به محدودیت‌های نظریه‌های کلاسیک ادب، به‌ویژه الگوی وجهه‌محور براون و لوینسون (۱۹۸۷)، شکل گرفته و به‌جای تمرکز انحصاری بر «کاهش تهدید»، بر چگونگی مدیریت روابط میان‌فردی در تعامل واقعی، پویا و بافت‌مند تأکید دارد. در این رویکرد، زبان نه صرفاً ابزار انتقال معنا، بلکه سازوکاری مرکزی برای سامان‌دهی، حفظ و بازتعریف روابط اجتماعی تلقی می‌شود. در نظریه‌های کلاسیک، درخواست غالباً کنشی ذاتاً تهدیدکننده و وجهه تلقی می‌شود، زیرا مستلزم مداخله در قلمرو اختیار یا منابع مخاطب است. اسپنسر-اوتی با نقد این نگاه تعمیم‌گرا نشان می‌دهد که ارزیابی تعاملی درخواست‌ها وابسته به بافت فرهنگی، نقش‌های اجتماعی، انتظارات متقابل و اهداف تعاملی کنشگران است؛ از این رو، درخواست تنها در صورت ناسازگاری با این مؤلفه‌ها تهدیدکننده تلقی می‌شود. این دیدگاه برای تحلیل داده‌های رودباری، که در آن روابط خویشاوندی، مجاورتی و مشارکتی بنیان تعامل را شکل می‌دهند، چارچوبی تبیینی و کارآمد فراهم می‌آورد.

¹A. M. Basis

²S. Bella

۱-۳. مدیریت تعامل و کنش گفتاری درخواست

در انگاره مدیریت تعامل، تعامل زبانی فرایندی پویاست که کنشگران در آن به‌طور هم‌زمان سه مؤلفه درهم‌تنیده را مدیریت می‌کنند: مدیریت وجهه^۱، مدیریت حقوق و تعهدات اجتماعی^۲ و مدیریت اهداف تعاملی^۳. این مؤلفه‌ها به‌صورت هم‌پیوند، مبنای ارزیابی هماهنگی یا ناهماهنگی تعامل را شکل می‌دهند. مدیریت وجهه ناظر بر حساسیت کنشگران نسبت به ارزیابی اجتماعی خود و دیگری است و دو بُعد وجهه کیفی^۴ و وجهه هویتی-اجتماعی^۵ را دربرمی‌گیرد. در درخواست‌های رودباری، تهدید اصلی غالباً نه متوجه اصل درخواست، بلکه متوجه شیوه طرح آن و میزان انطباقش با انتظارات رابطه‌ای است؛ از این‌رو، عبارات خطاب نقشی محوری در تنظیم احترام، صمیمیت و شأن اجتماعی ایفا می‌کنند. مدیریت حقوق و تعهدات اجتماعی^۶ به انتظارات هنجاری برخاسته از نقش‌ها و پیوندهای اجتماعی مربوط است و شامل حقوق برابری^۷ و حقوق همبستگی^۸ می‌شود. داده‌های رودباری نشان می‌دهد که مشروعیت بسیاری از درخواست‌ها از فعال‌سازی همین پیوندها حاصل می‌شود و عبارات خطاب با برجسته‌سازی نزدیکی اجتماعی، خویشاوندی واقعی یا استعاری و سابقه همکاری، هزینه تعاملی درخواست را کاهش می‌دهند. مدیریت اهداف تعاملی نیز به توازن میان اهداف ابزاری (تحقق درخواست) و اهداف رابطه‌محور (حفظ یا تقویت رابطه) مربوط است. یافته‌ها نشان می‌دهد که در گویش رودباری، اهداف رابطه‌محور غالباً تقدم دارند و عبارات خطاب ابزار اصلی تحقق این توازن‌اند؛ به‌گونه‌ای که حتی درخواست‌های نسبتاً صریح، در صورت همراهی با خطاب متناسب، غیرتهدیدکننده تلقی می‌شوند.

۲-۳. حوزه‌های مدیریت تعامل و جایگاه عبارات خطاب

اسپنسر-اوتی پنج حوزه برای مدیریت تعامل معرفی می‌کند: غیربیانی (کنش گفتاری)، گفتمان، مشارکت، سبکی و غیرکلامی (حوزه اخیر در این پژوهش بررسی نشده است). داده‌های رودباری نشان می‌دهد که عبارات خطاب در کنش گفتاری درخواست، غالباً چندحوزه‌ای عمل می‌کنند. در حوزه غیربیانی، خطاب‌ها شدت تحمیل درخواست را تعدیل می‌کنند؛ در حوزه گفتمان، مسیر طرح درخواست را هموار می‌سازند؛ در حوزه سبکی، لحن تعامل را به‌سوی صمیمیت و همدلی سوق می‌دهند؛ و در حوزه مشارکت، میزان درگیری و تعهد مخاطب را افزایش می‌دهند. برای مثال، نشانگر بومی «تلا / تله / تل» علاوه بر کاهش نیروی کنش گفتاری، لحن صمیمانه ایجاد می‌کند و تعامل را به‌سوی همکاری هدایت می‌کند. این چندکارکردی بودن نشان می‌دهد که عبارات خطاب را نمی‌توان صرفاً عناصر پیرامونی درخواست تلقی کرد.

¹face management

²sociality rights and obligations

³interactional goals

⁴quality face

⁵social identity face

⁶sociality rights and obligations

⁷equity rights

⁸association rights

۳-۳. عبارات خطاب، راهبردهای تعاملی و جمع‌بندی چارچوب نظری

در الگوی بلوم-کولکا، هاوس و کاسپر (۱۹۸۹)، درخواست از اجزایی چون آگاهنده، عمل اصلی و عناصر الحاقی تشکیل می‌شود و عبارات خطاب معمولاً ذیل آگاهنده‌ها تحلیل می‌شوند. با این حال، شواهد رودباری نشان می‌دهد که این عبارات به مثابه راهبردهای مرکزی مدیریت تعامل عمل می‌کنند و از طریق فعال‌سازی همبستگی اجتماعی و بازتعریف رابطه گوینده و مخاطب، تهدیدهای بالقوه درخواست را خنثی می‌سازند. از منظر جهت‌گیری تعاملی، چهار جهت‌گیری افزایش، حفظ، غفلت و تضعیف تعامل (اسپنسر-اوتی) قابل تشخیص است. در داده‌های رودباری، عبارات خطاب عمدتاً در راستای افزایش یا حفظ تعامل به کار می‌روند، در حالی که کاربرد خطاب‌های رسمی فارسی در بافت درون‌گویی رودباری اغلب نشانه فاصله عاطفی و تضعیف هماهنگی تعاملی تلقی می‌شود. این تفاوت، نسبی بودن مفاهیم ادب و تعامل را برجسته می‌سازد. در مجموع، چارچوب نظری پژوهش حاضر تلفیقی است از تحلیل ساختاری کنش گفتاری درخواست بر پایه الگوی بلوم-کولکا و همکاران و تفسیر کاربردشناختی-فرهنگی داده‌ها بر اساس انگاره مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی. این چارچوب امکان می‌دهد عبارات خطاب در گویش رودباری جنوب کرمان به عنوان سازوکارهای مرکزی مدیریت رابطه اجتماعی، تنظیم حقوق و تعهدات متقابل و تضمین موفقیت تعاملی کنش گفتاری تحلیل شوند.

۴. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف توصیفی-تحلیلی و از حیث رویکرد، کیفی و قوم‌نگارانه است و به بررسی نقش عبارات خطاب در مدیریت تعامل کنش گفتاری درخواست در گویش رودباری جنوب استان کرمان می‌پردازد. گویش رودباری در محدوده جغرافیایی «رودبار زمین» در حوضه جنوبی هلیل‌رود و نواحی پیرامون آن رواج دارد و عنوانی فراگیر برای مجموعه‌ای از گونه‌های زبانی متداول در گرمسیرات جنوب استان کرمان، از جمله شهرستان‌های رودبار جنوب، کهنوج، منوجان، قلعه گنج، جیرفت، عنبرآباد، فاریاب، جازموریان و برخی مناطق هم‌مرز با استان هرمزگان است. این گونه‌ها از نظر آوایی، واژگانی و در مواردی صرفی-نحوی تفاوت‌هایی دارند (مطلبی، ۱۳۹۳). این گویش از لحاظ تبارشناسی به شاخه جنوبی «زبان‌های ایرانی غربی» تعلق دارد که ادامه‌ای از زبان‌های ایرانی میانه، به‌ویژه پهلوی ساسانی، و در نهایت بازمانده‌ای از پارسی باستان است (برجیان، ۲۰۱۷). با توجه به ویژگی‌های فرهنگی منطقه، از جمله ساختار خویشاوندی، همبستگی محلی، غلبه تعاملات چهره‌به‌چهره و اهمیت وجهه طایفه‌ای (لورگی، ابوالحسنی چیمه، رضایی و فرازنده‌پور، ۱۴۰۳)، تحلیل کنش‌های گفتاری مستلزم اتکا به داده‌های طبیعی و درون‌فرهنگی است؛ از این رو، رویکرد کیفی برای تبیین معناهای تعاملی و بینادنی داده‌ها برگزیده شد.

جامعه پژوهش شامل ۴۷ گویشور بومی رودباری‌زبان (۲۵ مرد و ۲۲ زن) در بازه سنی ۱۸ تا ۶۵ سال است که برای بازنمایی تنوع اجتماعی در سه گروه سنی جوانان (۱۸-۳۰ سال، ۱۷ نفر)، پیش‌میانسالان (۳۱-۵۰ سال، ۱۸ نفر) و میانسالان (۵۱-۶۵ سال، ۱۲ نفر) طبقه‌بندی شدند. مشارکت‌کنندگان از مشاغل

و پایگاه‌های اجتماعی متنوعی، از جمله کشاورز، دامدار، دست‌فروش محلی، کارمند، خانه‌دار، دانشجو و استاد دانشگاه انتخاب شدند تا گوناگونی بافت‌های تعاملی در داده‌ها منعکس شود.

داده‌های پژوهش شامل ۲۶۳ رخداد گفتاری درخواستی است که از حدود ۴۴ ساعت ضبط گفتار طبیعی در بازه زمانی هشت‌ماهه (بهار تا زمستان ۱۴۰۳) استخراج شده‌اند. از این مجموعه، ۷۴ درصد داده‌ها حاصل گفتار طبیعی (حدود ۱۹۵ نمونه)، ۱۶ درصد مبتنی بر مشاهده قوم‌نگارانه (حدود ۴۲ نمونه) و نزدیک به ۱۰ درصد مربوط به داده‌های محقق‌انگیزخته (حدود ۲۶ نمونه) است. همه نمونه‌ها افزون بر ضبط صوتی، با یادداشت‌های میدانی قوم‌نگارانه مستند شده‌اند. گردآوری داده‌ها از طریق ثبت تعاملات روزمره در خانه‌ها، ادارات، مجالس خانوادگی و بازارهای محلی، مشاهده موقعیت‌های اجتماعی خاص، انجام ۱۱ گفت‌وگوی هدایت‌شده، ۴ آزمون تکمیل‌گفتمان برای موقعیت‌های کم‌بسامد و ۱۴ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با گویشوران بومی صورت گرفته است. همچنین، صلاحیت زبانی پژوهشگر بومی برای تشخیص طبیعی بودن داده‌ها و تفسیر ظرایف معنایی به کار گرفته شد. همه مراحل با رعایت اصول اخلاق پژوهش و رضایت آگاهانه مشارکت‌کنندگان انجام شد.

تحلیل داده‌ها بر اساس چارچوبی سه‌سطحی انجام گرفت. در سطح نخست، ۲۶۳ کنش گفتاری درخواستی بر پایه الگوی بلوم کولکا، هاوس و کاسپر (۱۹۸۹) کدگذاری شد تا اجزای آگاهنده، درخواست اصلی و عناصر الحاقی، از جمله تعدیل‌کننده‌ها، عبارات خطاب و توجیه‌ها، شناسایی شود. در این مرحله، ۱۷ الگوی ساختاری درخواست استخراج و جایگاه عبارات خطاب و پیوند آن‌ها با راهبردهای غیرمستقیم ثبت شد. در سطح دوم، داده‌ها بر اساس سه مؤلفه مدیریت تعامل اسپنسر اوتی (۲۰۰۸)، یعنی مدیریت وجهه، مدیریت حقوق و تعهدات اجتماعی و مدیریت اهداف تعاملی، طبقه‌بندی شدند؛ به‌گونه‌ای که ۱۴۶ نمونه در راستای افزایش تعامل، ۸۷ نمونه در جهت حفظ تعامل و ۳۰ نمونه در جهت تضعیف تعامل قرار گرفت. در سطح سوم، هر رخداد درخواستی از منظر پنج حوزه مدیریت تعامل شامل حوزه غیربیانی، گفتاری، مشارکتی، سبکی و غیرکلامی بررسی شد. نتایج نشان داد که از میان ۲۶۳ رخداد، ۲۱۲ مورد دارای نشانه‌های غیربیانی مؤثر، ۱۸۴ مورد در حوزه گفتمان، ۱۶۶ مورد در حوزه مشارکت، ۱۴۴ مورد در حوزه سبکی و ۸۰ مورد در حوزه غیرکلامی فعال بوده‌اند. افزون بر این، عبارات خطاب در ۲۴۰ نمونه به‌طور هم‌زمان در دو یا چند حوزه مدیریت تعامل نقش داشته‌اند که بیانگر کارکرد چندحوزه‌ای آن‌ها در سامان‌دهی کنش گفتاری درخواست است.

برای افزایش دقت، پایایی و روایی تحلیل‌ها، از راهبردهایی چون توصیف غنی و مستندسازی شفاف داده‌ها، کدگذاری مستقل بخشی از داده‌ها توسط دو پژوهشگر زبان‌شناسی کاربردی با میزان توافق بین‌کدگذار حدود ۸۶ درصد، بازبینی میدانی داده‌ها، بهره‌گیری از صلاحیت زبانی پژوهشگر بومی و مثلث‌سازی داده‌ها^۱ میان گفتار طبیعی، مشاهده قوم‌نگارانه و داده‌های محقق‌انگیزخته استفاده شد. این

^۱triangulation

اقدامات، مطابق با توصیه‌های کرسول^۱ (۲۰۰۷)، روایی بوم‌شناختی و تفسیری پژوهش را تقویت کرده و از تحمیل چارچوب‌های غیربومی بر تحلیل کنش‌های گفتاری جلوگیری کرده است. با توجه به امکان فعال بودن هم‌زمان چند حوزه در هر رخداد، فراوانی و درصد تقریبی حوزه‌های پنج‌گانه مدیریت تعامل در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. فراوانی حوزه‌های پنج‌گانه مدیریت تعامل در کنش گفتاری درخواست

ردیف	حوزه مدیریت تعامل	تعداد موارد	درصد تقریبی
۱	حوزه غیربیانی	۲۱۲	۸۰.۶٪
۲	حوزه گفتمان	۱۸۴	۷۰.۰٪
۳	حوزه مشارکت	۱۶۶	۶۳.۱٪
۴	حوزه سبکی	۱۴۴	۵۴.۷٪
۵	حوزه غیر کلامی	۸۰	۳۰.۴٪

توضیح: جمع درصدها بیش از ۱۰۰ درصد است، زیرا هر رخداد می‌تواند به‌طور هم‌زمان در چند حوزه فعال باشد.

۵. تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌های این پژوهش، بر مبنای ۲۶۳ کنش گفتاری درخواست استخراج‌شده از گفتار طبیعی، مشاهده قوم‌نگارانه و داده‌های محقق‌انگیزته و با تکیه بر کدگذاری ساختاری درخواست‌ها (بلوم-کولکا، هاوس و کاسپر، ۱۹۸۹) و چارچوب سه‌سطحی مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی (۲۰۰۰، ۲۰۰۸)، می‌کوشد نشان دهد که عبارات خطاب در گویش رودباری چگونه فراتر از صورت‌های زبانی منفصل، به‌مثابه منابع تعاملی چندحوزه‌ای در مدیریت هم‌زمان وجهه، حقوق و تعهدات اجتماعی و اهداف تعاملی و در فعال‌سازی حوزه‌های غیربیانی، گفتمانی، مشارکتی، سبکی و غیر کلامی، سامان تعامل و جهت‌گیری رابطه‌محور کنش گفتاری درخواست را در بافت فرهنگی این جامعه ممکن می‌سازند.

۱-۵. عبارات خطاب در درخواست‌های رودباری

از مجموع ۲۶۸ رخداد درخواستی استخراج‌شده از داده‌های گفتار طبیعی، مشاهده قوم‌نگارانه و داده‌های محقق‌انگیزته، ۲۴۵ نمونه واجد عبارات خطاب فعال بوده‌اند. این بسامد بالا جایگاه عبارات خطاب را به‌عنوان یکی از منابع مرکزی مدیریت تعامل در کنش گفتاری درخواست در گویش رودباری نشان می‌دهد. تحلیل این رخدادها در چارچوب انگاره مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی بر پایه کارکرد تعاملی غالب عبارات خطاب و مستقل از تنوع صوری آن‌ها انجام شد. بر این اساس، عبارات خطاب نه برحسب صورت زبانی، بلکه بر مبنای نقش آن‌ها در مدیریت وجهه، حقوق و تعهدات اجتماعی و اهداف تعاملی در بافت درخواست، در قالب یک دسته‌بندی فشرده و داده‌بنیاد سامان‌دهی شده‌اند که خلاصه آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. دسته‌بندی فشرده عبارات خطاب بر پایه کارکرد تعاملی درخواست‌ها در گویش رودباری (داده‌بنیاد)

نوع عبارت خطاب	نمونه‌های واقعی از داده‌های رودباری
----------------	-------------------------------------

¹J. W. Creswell

اصطلاحات خویشاوندی (واقعی و استعاری، با/بی‌پسوند ملکی)	برار، براری، برارم، کاکا، دادا، عمو، خالو، خاله، دایه، ننه، باوا، بی‌بی، پسرُم، دخترُم
اصطلاحات تحبیبی و عاطفی	سگده، دلاله، ندر
اصطلاحات مشارکتی و مجاورتی	شریک، همسایه
نام کوچک + عنوان خویشاوندی	فیروز کاکا، محدثه دادا
نام کوچک (به‌تنهایی یا با پسوند تحبیبی)	فیروز، رضا، محدثه، مدی
القاب مذهبی	مشدی / مشه، کربلایی
عناوین شغلی (واقعی یا نمادین)	اُستاد، مهندس، دکتر، جناب‌سروان
عبارات خطاب رسمی فارسی‌محور	آقا، خانم، جناب

جدول ۳ نشان می‌دهد که در درخواست‌های رودباری، عبارات خطابِ فعال‌کنندهٔ همبستگی درون‌گروهی و حقوق تعاملی بیشترین بسامد را دارند و خطاب‌های رسمی فارسی‌محور، به‌دلیل ناسازگاری با هنجارهای رابطه‌محور بافت، به‌طور حاشیه‌ای به کار می‌روند.

۲-۵. عبارات خطاب و مدیریت وجهه در کنش گفتاری درخواست رودباری

در چارچوب مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی، «وجهه» به ارزشی اطلاق می‌شود که کنشگران برای خود و دیگران در تعامل قائل‌اند و می‌تواند ماهیتی فردی، جمعی یا رابطه‌ای داشته باشد. از آنجا که کنش گفتاری درخواست با تحمیل بالقوه همراه است، مدیریت وجهه نقشی تعیین‌کننده در موفقیت آن دارد. تحلیل داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در گویش رودباری، عبارات خطاب یکی از مهم‌ترین ابزارهای زبانی مدیریت وجهه هستند و کارکرد آن‌ها فراتر از جلب توجه یا آغاز تعامل است.

از مجموع ۲۶۸ رخداد درخواستی، ۲۴۵ نمونه دارای عبارات خطاب فعال بوده و در ۲۴۰ مورد، این عبارات به‌طور هم‌زمان در دو یا چند حوزه از حوزه‌های مدیریت تعامل نقش ایفا کرده‌اند؛ امری که جایگاه کانونی آن‌ها را در سامان‌دهی رابطهٔ اجتماعی میان گوینده و مخاطب نشان می‌دهد. داده‌ها حاکی از آن است که وجهه در گویش رودباری عمدتاً جمعی و رابطه‌محور است و با عضویت در شبکه‌های خویشاوندی، طایفه‌ای و مشارکتی تعریف می‌شود. در چنین بافتی، عبارات خطاب نه برای حفظ صرف وجههٔ فردی مخاطب، بلکه برای فعال‌سازی همبستگی درون‌گروهی، تأیید نزدیکی اجتماعی و کاهش هزینه تعاملی درخواست به کار می‌روند.

یکی از الگوهای برجسته، کاربرد نام کوچک همراه با عناوین خویشاوندی در بافت‌های صمیمی است که حداقل تهدید وجهه را نشان می‌دهد:

مثال ۱:

فیروز کاکا همی کارتونون آسونته ناهلی؟

/fi:ru:z kə:kə: həmi: kə:rtonon ɒ:sunt nə:hli/

«فیروز برادر این کارتن‌ها را آن‌طرف‌تر بگذار.»

در این نمونه، ترکیب نام کوچک با واژه خویشاوندی «کاکا» حداکثر صمیمیت و حداقل تهدید وجهه را بازنمایی می‌کند. شایان ذکر است که در گویش رودباری، ضمیر «شما» برای احترام به کار نمی‌رود و «تو» برای مفرد و «شما» برای جمع استفاده می‌شود؛ از این رو برخی درخواست‌ها صرفاً با نشانگر آغازین «تو بگو» شکل می‌گیرند:

مثال ۲:

تو بگو تلویزیونت خری آ قبلیت چکار که؟

/to bogu: televizijo:nət xəri ɒ: qæblit tʃokɔ:r ke/

«بگو ببینم، تلویزیونت خریدی؟ تلویزیون قبلی‌ات را چه کردی؟»

در اینجا، گوینده با آگاهی پیشین از وضعیت مخاطب، از طریق شبه‌جمله «تو بگو» و لحن صمیمانه، درخواست غیرمستقیم دریافت تلویزیون قبلی را در قالب گفت‌وگویی همدلانه مطرح می‌کند؛ راهبردی که هم‌زمان در حوزه‌های سبکی و گفتمانی عمل کرده و شدت تحمیل را کاهش می‌دهد. نشانگرهای آغازین بومی مانند «تلا / تل / تلاکو» نیز نقش مهمی در نرم‌سازی ورود به درخواست دارند:

مثال ۳:

تلا همی ماشینت جابجا ناکنی؟

/təlb: həmi: mɔ:ʃinet dʒɔ:bədʒɔ: nɔ:kəni/

«ماشینت را جابه‌جا نمی‌کنی؟»

این عناصر که در حوزه‌های غیربیانی و گفتمان قرار می‌گیرند، علاوه بر کاهش نیروی کنش گفتاری، با جهت‌گیری حفظ تعامل و دعوت به همکاری هم‌سو هستند. اصطلاحات تحبیبی بومی یکی از ابزارهای اصلی تقویت وجهه همبستگی‌اند:

مثال ۴:

سگده همی تاس بشور بیاری

/segdə həmi: tɔ:s boʃu:r biɔ:ri/

«عزیزم، این کاسه را بشوی و بیاور.»

در این نمونه، خطاب تحبیبی با برجسته‌سازی پیوند عاطفی، تهدید بالقوه درخواست را خنثی کرده و آن را به کنشی تعامل‌افزا بدل می‌کند.

القاب مذهبی نیز، به‌ویژه در تعاملات عمومی یا نیمه‌رسمی، در بزرگ‌نمایی وجهه احترامی نقش دارند:

مثال ۵:

کربلایی ماشینت یورتنه؟

/kærbəlb:ji mɔ:ʃinet jowortene/

«کربلایی، ماشینت را آورده‌ای؟»

در این مثال، لقب مذهبی درخواست را در چارچوب احترام فرهنگی بازتعریف می‌کند. اگرچه این عنوان در گذشته به تشریف به کربلا دلالت داشت، در کاربرد معاصر رودباری عمدتاً کارکرد احترام‌آمیز یافته و به ابزاری برای مدیریت وجهه تبدیل شده است. در مقابل، کاربرد عبارات خطاب رسمی فارسی محور در بافت‌های درون فرهنگی رودباری محدود است و می‌تواند نشانه فاصله‌گذاری اجتماعی و ناهماهنگی سبکی تلقی شود.

۳-۵. عبارات خطاب و مدیریت حقوق و تعهدات اجتماعی در درخواست‌های رودباری

در انگارهٔ مدیریت تعامل، «حقوق و تعهدات اجتماعی» به انتظارات هنجاری‌ای اشاره دارد که از نقش‌ها، روابط پیشین و جایگاه کنشگران در شبکه اجتماعی ناشی می‌شود. داده‌های رودباری نشان می‌دهد که عبارات خطاب یکی از اصلی‌ترین ابزارهای زبانی برای فعال‌سازی این حقوق هستند؛ به‌گونه‌ای که مشروعیت درخواست نه از طریق غیرمستقیم‌سازی صوری، بلکه با قرار دادن آن در چارچوب تعهدات درون‌گروهی حاصل می‌شود.

بیشترین بسامد عبارات خطاب به اصطلاحات خویشاوندی واقعی اختصاص دارد که حتی در نبود رابطهٔ زیستی دقیق، درخواست را به نوعی وظیفهٔ اجتماعی تبدیل می‌کنند:

مثال ۶:

یه گلم یوی ای کاکات نادهی؟

/jæ golom jowi ?əj kəkək:t nɔ:dəhi/

«یک جرعه آب به برادرت نمی‌دهی؟»

در این نمونه، خطاب کاکا با فعال‌سازی حقوق همبستگی، هزینه تعاملی رد درخواست را افزایش می‌دهد؛

زیرا نپذیرفتن آن می‌تواند به‌منزلهٔ نقض تعهد اجتماعی و تضعیف همبستگی گروهی تفسیر شود. با این حال، کاربرد اصطلاحات خویشاوندی در رودباری تابع محدودیت‌های فرهنگی دقیقی است و استفاده نامتناسب از آن‌ها می‌تواند نتیجه معکوس داشته باشد. برخلاف فارسی معیار، تعمیم استعاری واژه‌هایی مانند «مادر» برای خطاب به زنان سالخورده در این فرهنگ پذیرفته نیست. این محدودیت در گفت‌وگوی ثبت‌شده در بازار محلی به‌خوبی آشکار است:

مثال ۷:

— مادر خرماون کیلویی چندن؟

/mɔ:dær xormɔ:won kilu:ji tʃænden/

«مادر، خرماها کیلویی چندند؟»

— مو مادر تو نُهم!

/mo mɔ:dær to nohəm/

«من مادر تو نیستم.»

در این تعامل، خطاب ساختگی نه تنها به تقویت رابطه نینجامیده، بلکه به واکنش منفی مخاطب منجر شده است؛ امری که از منظر مدیریت حقوق اجتماعی، ناشی از ناهماهنگی میان انتخاب زبانی گوینده و انتظارات رابطه‌ای مخاطب و در نتیجه نقض مرزهای هویتی تلقی می‌شود.

علاوه بر خویشاوندی، عناوین مجاورتی و مشارکتی نیز نقش مهمی در مشروعیت‌بخشی به درخواست دارند. خطاب‌هایی مانند همسایه و شریک درخواست را در چارچوب همکاری و همزیستی روزمره قرار داده و آن را به تداوم رابطه موجود پیوند می‌زنند:

مثال ۸ (مجاورتی):

همسایه همی بیل تون نادهین؟

/hæmsəjə həmi: bi:lton nɔ:dəhin/

«همسایه، این بیل تان را نمی‌دهید؟»

مثال ۹ (مشارکتی):

شریک صباح اتاهی یو بگری ور باغ؟

/ʃərik səbɔ:h ətə:hi: jow begeri wær bə:γ/

«شریک، فردا می‌توانی باغ را آبیاری کنی؟»

در هر دو نمونه، خطاب انتخاب شده با فعال‌سازی سابقه همکاری و حقوق متقابل، درخواست را به کنشی مشروع و قابل انتظار تبدیل می‌کند و آن را بخشی از نظم مشارکتی جامعه رودباری نشان می‌دهد.

در مقابل، کاربرد عبارات خطاب رسمی فارسی مانند «آقا»، «خانم» یا «جناب» در بافت‌های درون فرهنگی رودباری بسیار محدود و عمدتاً مختص موقعیت‌های اداری یا میان‌گویی است. استفاده از این عبارات در تعاملات صمیمی می‌تواند به‌عنوان نشانه فاصله‌گذاری اجتماعی و خروج از چارچوب حقوق رابطه‌ای تفسیر شود. از منظر اسپنسر-اوتی، این انتخاب زبانی موجب ناهماهنگی سبکی و نقض انتظارات مربوط به حقوق همبستگی شده و جهت‌گیری تعامل را از حفظ یا افزایش تعامل به سمت تضعیف پیوند اجتماعی سوق می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که آنچه در فارسی معیار نشانه ادب است، در رودباری ممکن است دلالت معکوس داشته باشد.

۴-۵. اهداف تعاملی عبارات خطاب در درخواست‌های رودباری

در چارچوب انگاره مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی (۲۰۰۰، ۲۰۰۸)، کنش گفتاری درخواست بر دو هدف تعاملی هدف انتقالی (تحقق خواسته) و هدف رابطه‌ای (حفظ یا تقویت رابطه اجتماعی) استوار است. تحلیل ۲۶۸ رخداد درخواست در داده‌های گویش رودباری نشان داد که در ۲۴۵ مورد از عبارات خطاب استفاده شده است؛ یافته‌ای که بیانگر غلبه جهت‌گیری رابطه‌محور در مدیریت درخواست در این گویش است. به‌کارگیری خطاب‌های خویشاوندی، تحبیبی، نام کوچک و ساخت‌های ترکیبی «نام + عنوان خویشاوندی» چارچوب

تعامل را به‌گونه‌ای تنظیم می‌کند که هدف رابطه‌ای بر هدف انتقالی تقدم یابد و تحقق درخواست در سایه حفظ هماهنگی اجتماعی ممکن شود.

این الگو با ساخت اجتماعی طایفه‌محور رودبار هم‌خوان است؛ جایی که درخواست نه کنشی تحمیلی، بلکه پیامدی طبیعی از پیوندهای اجتماعی تلقی می‌شود. از منظر اسپنسر-اوتی، این راهبردها مصداق اولویت‌بخشی به اهداف تعاملی رابطه‌ای‌اند که در آن‌ها موفقیت کنش گفتاری به حفظ هماهنگی رابطه‌ای وابسته است. در عین حال، کاربرد نام کوچک، ساخت‌های ترکیبی و برخی خطاب‌های مشارکتی نشان‌دهنده تعادل میان اهداف تعاملی است؛ بدین معنا که گوینده بدون تقویت یا تضعیف فعال رابطه، می‌کوشد وضعیت تعاملی موجود را حفظ کرده و احتمال اجابت درخواست را افزایش دهد.

در مقابل، بسامد اندک عبارات خطاب رسمی فارسی‌محور نشان می‌دهد که این صورت‌ها با جهت‌گیری غالب رابطه‌محور رودباری سازگار نیستند و اغلب به ناهماهنگی اهداف تعاملی می‌انجامند. در مجموع، داده‌ها نشان می‌دهد که مدیریت درخواست در گویش رودباری عمدتاً بر اولویت هدف رابطه‌ای و تنظیم ظریف تعادل اهداف تعاملی استوار است؛ الگویی که با انگاره مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی سازگاری کامل دارد. خلاصه یافته‌های بخش ۵ در جدول ۴ ارائه شده است. ردیف‌های این جدول بر اساس مؤلفه غالب مدیریت تعامل و به ترتیب از راهبردهای تقویت‌کننده تعامل تا موارد نشان‌دار و تضعیف‌کننده آن سامان یافته‌اند.

جدول ۴. خلاصه تحلیلی عبارات خطاب در کنش گفتاری درخواست در گویش رودباری

نمونه از داده‌ها	کارکرد / جهت‌گیری تعاملی در درخواست	نوع عبارت خطاب	حوزه(های) فعال تعامل	مؤلفه غالب مدیریت تعامل
سیگده، دلاله، ندر	افزایش تعامل؛ کاهش بار تحمیل و ایجاد صمیمیت عاطفی	اصطلاحات تحبیبی	سبکی	مدیریت وجهه
کاکا، برار، خاله (غیرخویشاوندی)	افزایش تعامل؛ هویت‌سازی درون‌گروهی و کاهش فاصله اجتماعی	خویشاوندی ساختگی	مشارکت، سبکی	مدیریت وجهه
کربلایی، مشدی	حفظ تعامل؛ ارتقای وجهه اجتماعی و احترام‌هنجاری	القاب مذهبی	سبکی، مشارکت	مدیریت وجهه
خان، سردار	افزایش تعامل؛ تقویت شأن نمادین و انسجام گروهی	عبارات افتخارآمیز طایفه‌ای	سبکی	مدیریت وجهه جمعی
فیروز، محدثه	افزایش تعامل؛ طبیعی‌سازی صمیمیت و کاهش رسمیت	نام کوچک	سبکی	مدیریت وجهه
کاکا، ننه، خاله، عمو، بی‌بی، باوا	حفظ تعامل؛ مشروعیت‌بخشی هنجاری به درخواست	خویشاوندی واقعی	مشارکت، سبکی	حقوق و تعهدات اجتماعی
همسایه	افزایش تعامل؛ فعال‌سازی حق همسایگی و اعتماد متقابل	اصطلاحات مجاورتی	مشارکت، گفت‌مان	حقوق همبستگی
شریک	افزایش تعامل؛ یادآوری سابقه همکاری و تعهد ضمنی	اصطلاحات مشارکتی	مشارکت	اهداف تعاملی
تلا، تل، تلاکو	حفظ تعامل؛ غیرتحمیلی‌سازی ورود به درخواست	نشانه‌های آغاز درخواست	غیربیانی، گفت‌مان	اهداف تعاملی
تو بگو...	حفظ تعامل؛ طبیعی‌سازی تعامل صمیمی	ضمیر «تو»	مشارکت، گفت‌مان	مدیریت وجهه
آقا/خانم + نام	حفظ / گاه تضعیف تعامل؛ تنظیم فاصله رسمی و قدرت نهادی	عنوان + نام خانوادگی	سبکی، گفت‌مان	حقوق اجتماعی

«مو مادر تو نُهم!»	تضعیف تعامل؛ به چالش کشیدن نقش و حق ادعاشده	کاربرد نادرست خویشاوندی	مشارکت	حقوق اجتماعی
--------------------	---	-------------------------	--------	--------------

همان گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، عبارات خطاب در گویش رودباری عمدتاً با جهت‌گیری افزایش و حفظ تعامل به کار می‌روند و در اغلب موارد، بیش از یک مؤلفه مدیریت تعامل (وجهه، حقوق اجتماعی، اهداف تعاملی) را به‌طور هم‌زمان فعال می‌کنند. غلبه حوزه‌های مشارکت و سبکی در کنار حوزه غیربیانی، نشان می‌دهد که خطاب‌ها نه تنها ابزار سازمان‌دهی کنش درخواست، بلکه مکانیزم‌های مرکزی تنظیم رابطه اجتماعی‌اند.

۵-۵. جمع‌بندی تحلیلی

تحلیل داده‌ها در چارچوب مدیریت تعامل اسپنسر-اوتی نشان داد که عبارات خطاب در کنش گفتاری درخواست گویش رودباری نقشی ساختاری و نظام‌مند در سازمان‌دهی تعامل ایفا می‌کنند. بررسی ۲۶۸ رخداد درخواستی و ۲۴۵ نمونه دارای خطاب فعال نشان می‌دهد که این عناصر زبانی در اغلب موارد بخشی جدایی‌ناپذیر از ساخت درخواست‌اند. در سطح مدیریت وجهه، عبارات خطاب با بازنمایی نزدیکی اجتماعی و تعلق گروهی، تعامل را در مسیر هنجارهای محلی هدایت می‌کنند. در سطح حقوق و تعهدات اجتماعی، این عناصر درخواست را در چارچوبی اخلاقی و درون‌گروهی مشروعیت می‌بخشند. در مجموع، داده‌ها نشان می‌دهد که عبارات خطاب در گویش رودباری غالباً بیش از یک مؤلفه مدیریت تعامل را به‌طور هم‌زمان فعال می‌کنند و از این رهگذر، در جهت افزایش یا حفظ تعامل عمل می‌کنند. این یافته‌ها مبنای تحلیلی لازم را برای بخش «بحث و نتیجه‌گیری» فراهم می‌آورد.

۶. نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که کنش گفتاری درخواست در گویش رودباری جنوب کرمان در بستری عمیقاً رابطه‌محور و هنجارمند سامان می‌یابد و عبارات خطاب در این میان نقشی کانونی و ساختاری در مدیریت تعامل ایفا می‌کنند. تحلیل ۲۶۸ رخداد درخواستی برگرفته از گفتار طبیعی گویشوران رودباری و بررسی ۲۴۵ نمونه دارای خطاب فعال آشکار ساخت که خطاب‌واژه‌ها نه عناصر حاشیه‌ای یا صرفاً آغازین، بلکه منابعی نظام‌مند برای تنظیم رابطه اجتماعی، کاهش شدت تحمیل و هم‌سوسازی کنش درخواست با انتظارات فرهنگی جامعه گفتاری‌اند. از این منظر، درخواست در این گویش بیش از آنکه کنشی ابزاری برای تحقق خواسته‌ای فردی باشد، فرآیندی تعامل‌گرا برای تأیید و بازتولید پیوندهای اجتماعی تلقی می‌شود.

در سطح مدیریت وجهه، داده‌ها نشان می‌دهد که وجهه در گویش رودباری ماهیتی عمدتاً جمعی و درون‌گروهی دارد. بسامد بالای خطاب‌های خویشاوندی واقعی و استعاری، صورت‌های تحبیبی بومی و نشانگرهای صمیمیت محلی حاکی از آن است که احترام و ادب نه از طریق فاصله‌گذاری رسمی، بلکه از راه بازنمایی نزدیکی اجتماعی و تأیید تعلق گروهی تحقق می‌یابد. این الگو با ساخت اجتماعی رودبار زمین، که

بر شبکه‌های خویشاوندی و همبستگی طایفه‌ای استوار است، هم‌خوانی کامل دارد و توضیح می‌دهد چرا کاربرد خطاب متناسب می‌تواند تهدید بالقوه و وجهه در درخواست را به حداقل برساند.

در حوزه حقوق و تعهدات اجتماعی نیز یافته‌ها نشان داد که بسیاری از درخواست‌ها از طریق فعال‌سازی حقوق همبستگی و تعهدات متقابل مشروعیت می‌یابند. به‌کارگیری خطاب‌های خویشاوندی در خطاب به غیرخویشاوندان، مرزهای رسمی رابطه را بازتعریف کرده و درخواست را در چارچوب «انتظار متقابل» و «همکاری هنجارمند» قرار می‌دهد. در این وضعیت، درخواست نه به‌مثابه تحمیل، بلکه به‌عنوان پیامد طبیعی رابطه اجتماعی درک می‌شود. چنین الگویی توضیح می‌دهد که چرا حتی درخواست‌های نسبتاً صریح، در صورت همراهی با خطاب مناسب، ناهنجار یا تهدیدکننده تلقی نمی‌شوند.

از منظر اهداف تعاملی، داده‌ها حاکی از تقدم روشن هدف رابطه‌ای بر هدف انتقالی‌اند. گوینده رودباری در اغلب موارد، پیش از تحقق خواسته خود، در پی حفظ یا تقویت پیوند اجتماعی است. باین‌حال، بخشی از داده‌ها به‌ویژه در کاربرد نام کوچک یا ساخت‌های ترکیبی مانند «نام + عنوان خویشاوندی» نشان‌دهنده نوعی تعادل ظریف میان اهداف رابطه‌ای و اهداف ابزاری است. در این موارد، گوینده می‌کوشد بدون تقویت یا تضعیف آشکار رابطه، وضعیت تعاملی موجود را حفظ کرده و هم‌زمان احتمال اجابت درخواست را افزایش دهد. این الگو بیانگر آن است که مدیریت درخواست در رودباری همواره یک‌سویه یا افراطی نیست، بلکه تابع ارزیابی دقیق بافت و رابطه میان کنشگران است.

در مقابل، بسامد اندک خطاب‌های رسمی فارسی‌محور در تعاملات درون‌گویی رودباری و بار معنایی منفی آن‌ها نشان می‌دهد که این گونه خطاب‌ها غالباً با هنجارهای رابطه‌محور محلی ناسازگارند. کاربرد این صورت‌ها معمولاً به ایجاد فاصله عاطفی یا تنش تعاملی می‌انجامد و از این‌رو، به‌عنوان راهبردی ناکارآمد در تحقق درخواست تلقی می‌شود. این یافته به‌روشنی نسبی‌بودن مفاهیم ادب و احترام را برجسته می‌سازد و نشان می‌دهد که انتقال بی‌واسطه الگوهای ادب فارسی معیار به بافت‌های گویی می‌تواند به ناهماهنگی تعاملی بینجامد.

در مجموع، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عبارات خطاب در گویش رودباری ابزارهایی چندکارکردی‌اند که به‌طور هم‌زمان مدیریت وجهه، تنظیم حقوق و تعهدات اجتماعی و توازن اهداف تعاملی را بر عهده دارند. از این منظر، درخواست در این گویش نه کنشی ذاتاً تهدیدکننده، بلکه سازوکاری برای تحکیم روابط اجتماعی و استمرار همبستگی فرهنگی است. این یافته‌ها کارآمدی چارچوب مدیریت تعامل را در تحلیل داده‌های بومی تأیید می‌کند و در عین حال، بر ضرورت رویکردهای فرهنگ‌پذیر در تحلیل کنش‌های گفتاری تأکید می‌ورزد.

پژوهش حاضر با تمرکز بر یکی از گویش‌های کمتر بررسی‌شده ایران، نشان می‌دهد که بررسی عبارات خطاب در بستر کنش‌های واقعی گفتاری می‌تواند درک دقیق‌تری از رابطه زبان، فرهنگ و تعامل اجتماعی فراهم آورد. از این‌رو، نتایج آن افزون بر غنای مطالعات کاربردشناسی و زبان‌شناسی اجتماعی، می‌تواند

مبنایی برای پژوهش‌های تطبیقی میان گویش‌های ایرانی و بازنندیشی در مفروضات جهان‌شمول نظریه‌های ادب و تعامل باشد.

منابع فارسی

- احمدخانی، محمد (۱۳۹۳). تحلیل راهبردهای ادب در کنش گفتاری درخواست در زبان فارسی. *پژوهش‌های زبان‌شناسی کاربردی*، ۵(۲)، ۱-۲۲.
- امینی، رضا (۱۳۹۹). اصطلاحات خویشاوندی و خطاب‌واژه‌های گویش نَنجی. *جستارهای زبانی*، ۱۱(۴)، ۶۳۹-۶۶۷. <https://doi.org/20.1001.1.23223081.1399.11.4.19.4>
- بیرون‌راه، بهناز، کاظمی، فروغ (۱۳۹۷). بازنمایی تأثیر قدرت و ادب کلامی بر کاربرد واژه‌های خطاب در گفتار زنان و مردان از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی. *پژوهش‌های زبان‌شناسی اجتماعی*، ۱۴(۵۲-۵۳)، ۵-۲۴.
- رضایی، پرستو (۱۳۹۵). *بررسی مقابله‌ای/القاب در زبان فارسی و کردی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه پیام نور مرکز ورامین.
- شیخ‌سنگ‌تجن، شهین، یوسفی‌گراکوئی، آزاده (۱۳۹۶). بررسی و مقایسه جامع‌شناختی عبارات خطاب در زبان فارسی و گیلکی. *زبان‌شناسی اجتماعی*، ۱(۲)، ۴۶-۶۳.
- لورگی پور، جهانبخش، ابوالحسنی‌چیمه، زهرا، رضایی، سعید، فرازنده‌پور، فائزه (۱۴۰۴). وجهه طایفه‌ای پیشنهادی برای مفهوم وجهه و هویت: مطالعه موردی طایفه‌های جنوب کرمان. *پژوهش‌های زبان‌شناسی*، ۱۷(۱)، ۱۷۸-۱۵۹.
- <https://doi.org/10.22108/jrl.2024.140678.1832>
- مطلبی، محمد. (۱۳۹۳). بررسی زبان‌شناختی گویش رودباری کرمان. *نثرپژوهی ادب فارسی*، ۱۷(۳۶)، ۲۶۹-۳۰۶. <https://doi.org/10.22103/jil.2015.903>
- معراجی، زهرا (۱۴۰۲). مفهوم‌سازی «تعارف» در آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان. *پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد*، ۱(۲)، ۱۲۹-۱۵۱. <https://doi.org/10.22034/jls.2023.62826>

References

- Ahmadkhani, M. (2014). An analysis of politeness strategies in the speech act of request in Persian. *Applied Linguistics Research*, 5(2), 1-22. (In Persian).
- Amini, R. (2020). Kinship terms and address forms in the Nannaji dialect. *Language Related Research*, 11(4), 639-660. (In Persian). <https://doi.org/20.1001.1.23223081.1399.11.4.19.4>
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford: Oxford University Press.

- Basis, A. M. (2024). Linguistic politeness: A pragmatic analysis of request letters. *International Journal of Language and Literary Studies*, 6(2), 560–575. <https://doi.org/10.36892/ijlls.v6i2.1718>
- Bella, S. (2025). Mitigation, rapport, and identity construction in workplace requests. *Languages*, 10(8), 179. <https://doi.org/10.3390/languages10080179>
- Birun-Rah, B., & Kazemi, F. (2018). Representation of the effect of power and verbal politeness on the use of address terms in men's and women's speech from a sociolinguistic perspective. *Pazand Quarterly*, 14(52–53), 5–24.
- Blum-Kulka, S., & Olshtain, E. (1984). Requests and apologies: A cross-cultural study of speech act realization patterns (CCSARP). *Applied Linguistics*, 5(3), 196–213. <https://doi.org/10.1093/applin/5.3.196>
- Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. (1989). Investigating cross-cultural pragmatics: An introductory overview. In S. Blum-Kulka, J. House, & G. Kasper (Eds.), *Cross-cultural pragmatics: Requests and apologies* (pp. 1–34). Norwood, NJ: Ablex.
- Borjian, H., “KERMAN xvi. LANGUAGES,” *Encyclopædia Iranica*, XVI/3, pp. 301-315, available online at <http://www.iranicaonline.org/articles/kerman-16-languages> (accessed on 30 December 2017).
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dunkling, L. (1990). *A dictionary of epithets and terms of address*. London: Routledge.
- Gao, G. (1999). An initial analysis of the use of address terms in Chinese. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(2), 165–181. <https://doi.org/10.1111/1467-839X.00033>
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics* (Vol. 3, pp. 41–58). New York: Academic Press.
- Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14(2), 237–257. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(90\)90082-O](https://doi.org/10.1016/0378-2166(90)90082-O)
- Gusnawaty, G., Lukman, L., Nurwati, A., Adha, A., Nurhware, N., & Edy, A. (2022). Strategy of kinship terms as a politeness model in maintaining social interaction: Local values towards global harmony. *Heliyon*, 8, e10650. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10650>

- Holmes, J. (1992). *An introduction to sociolinguistics*. London: Longman.
- Islami-Rasekh, A. (1993). A cross-cultural comparison of requestive speech act realization patterns in Persian and American English. *Pragmatics and Language Learning*, 4, 85–103.
- Lakoff, R. (1973). The logic of politeness; or, minding your p's and q's. In C. Corum, T. C. Smith-Stark, & A. Weiser (Eds.), *Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (pp. 292–305). Chicago: CLS.
- Leech, G. N. (1983). *Principles of pragmatics*. London: Longman.
- Looragi Poor, J. , Abolhassani Chimeh, Z. , Rezaei, S. and Farazandehpour, F. (2025). Tribal face and identity: A case study of tribes in South Kerman. *Journal of Researches in Linguistics*, 17(1), 159-178. (In Persian). <https://doi.org/10.22108/jrl.2024.140678.1832>
- Magashi, S. (2023). Address terms and politeness in request interactions in Swahili-speaking communities of Tanzania. *Journal of Pragmatics*, 204, 1–15. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2022.11.004>
- meraji, Z. (2023). The meaning and concept of compliments in Persian language and the study of foreign Persian learners' perspectives on this subject. *Linguistic Studies: Theory and Practice*, 1(2), 129-151. (In Persian). <https://doi.org/10.22034/jls.2023.62826>
- Motallebi, M. (2014). A linguistic study of the Rudbari dialect of Kerman. *Nasr-pajouhi-ye Adab-e Farsi*, 17(36), 269–306. (In Persian). <https://doi.org/10.22103/jll.2015.903>
- Mosaybzade Moghadam, S., Rezaei, M., & Karimi, H. (2019). Request strategies in Gilaki: A sociopragmatic study. *Journal of Iranian Linguistics*, 6(2), 45–68. (In Persian).
- Oyetade, S. O. (1995). A sociolinguistic analysis of address forms in Yoruba. *Language in Society*, 24(4), 515–535. <https://doi.org/10.1017/S0047404500019054>
- Parkinson, D. B. (1985). Constructing the social context of communication: Terms of address in Egyptian Arabic. *Language in Society*, 14(3), 331–351. <https://doi.org/10.1017/S0047404500011460>
- Placencia, M. E., Fuentes Rodríguez, C., & Palma Fahey, M. (2015). Nominal address and rapport management in informal interactions among university students in Quito (Ecuador), Santiago (Chile) and Seville (Spain). *Multilingua*, 34(4), 547–575. <https://doi.org/10.1515/multi-2014-0107>
- Rezaei, P. (2016). *A Contrastive Study of Honorific Titles in Persian and Kurdish*. Unpublished Master's Thesis in General Linguistics, Payam-e Noor University, Varamin Center, Iran. (In Persian).

- Searle, J. R. (1975). Indirect speech acts. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics* (Vol. 3, pp. 59–82). New York: Academic Press.
- Sharifi Moghaddam, A., Yazdanpanah, L., & Abolhassanizadeh, V. (2013). The analysis of Persian address terms based on the theory of politeness. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 10(3), 1–23.
- Sheikh Sang Tajan, S. and Yousefi Garakooie, A. (2017). The Study and Comparison of Address Terms in Persian and Gilaki. *Journal of Sociolinguistics*, 1(2), 46-63. (In Persian).
- Spencer-Oatey, H. (2000). Rapport management: A framework for analysis. In H. Spencer-Oatey (Ed.), *Culturally speaking: Managing rapport through talk across cultures* (pp. 11–46). London: Continuum.
- Spencer-Oatey, H. (2008). *Culturally speaking: Culture, communication and politeness theory* (2nd ed.). London: Continuum.
- Windfuhr, G. (Ed.). (2009). *The Iranian languages*. Routledge.
- Wood, L. A., & Kroger, R. O. (1991). Politeness and forms of address. *Journal of Language and Social Psychology*, 10(3), 145–164. <https://doi.org/10.1177/0261927X911103001>
- Wu, J., Huang, Z., & Liu, M. (2020). Rapport management in intercultural interaction: A case study on emails. *International Journal on Studies in English Language and Literature*, 8(3), 6–16. <https://doi.org/10.20431/2347-3134.0803002>